

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА**

ДАНЧЕНКО КАТЕРИНА МИХАЙЛІВНА

УДК 340.12 (043.3)

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ
ПОКАРАНЬ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

12.00.12 – філософія права

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Хмельницький – 2019

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, Міністерство освіти та науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
АНДРСЄВ Дмитро Володимирович,
Національна академія внутрішніх справ,
директор інституту.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
ВОВК Вікторія Миколаївна,
Хмельницький університет управління і права,
професор кафедри теорії та історії
держави і права;

доктор юридичних наук, професор
БАЛИНСЬКА Ольга Михайлівна,
Львівський державний університет внутрішніх
справ, проректор.

Захист відбудеться «29» травня 2019 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 70.895.02 у Хмельницькому університеті управління та права Хмельницької обласної ради (29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8).

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Хмельницького університету управління та права за адресою: 29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 38.

Автореферат розісланий «_____» квітня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Ю. Черняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження зумовлена об'єктивними соціокультурними, політичними та правовими чинниками, які на сучасному етапі розвитку нашої країни як самостійної і незалежної держави мають особливу значущість. Сьогодні Україна визначила входження до європейських структур із метою створення правової європейської держави з високим рівнем життя, культури й демократії одним із пріоритетних напрямів свого розвитку.

Водночас різка зміна типу суспільних відносин, що відбувається під впливом процесів демократизації в усіх сферах економічного, суспільного й державного життя, призвела до певної дезорганізації суспільства та зростання багатьох особливо небезпечних видів злочинності, корупції, тероризму, виникнення організованої злочинності, що проникли в економіку й державну владу, захопили сферу національних відносин, політику та прагнуть контролювати владні, управлінські та господарські структури. Варто визнати, що потреба наукового обґрунтування кримінально-правової політики у сфері покарання пояснюється і посиленням загрози використання кримінального покарання як легального, узаконеного інструменту досягнення значущої мети для певних провладних сил.

Окрім того, кримінально-правова політика на сучасному етапі розвитку українського суспільства є неоднозначною з позиції головних мети, форм та завдань. Саме тому необхідність філософсько-правового осягнення феномену кримінально-правової політики у сфері покарань викликана неоднозначністю та багатомірністю цього політико-правового явища, зміст та форми якого детермінуються конкретним соціокультурним контекстом, а тому не може бути осягнений повною мірою з позицій галузевих наук.

Теоретико-концептуальні та практичні засади дисертаційного дослідження ґрунтуються на працях і висновках вітчизняних науковців у царині філософії права (Д. Андреєва, О. Балинської, В. Вовк, Т. Гарасиміва, Н. Гураленко, М. Костицького, С. Максимова, В. Налуцишина, О. Омельчука, І. Тимуш, А. Токарської, Д. Ягодіна), теорії кримінального права (Ю. Бауліна, В. Борисова, Л. Владімірова, О. Герцензона, Г. Гордієнко, В. Грищука, О. Естріна, О. Кістяківського, І. Максимовича, А. Митрофанова, А. Піонтковського, В. Сташиса, Л. Стрельцова, В. Тація, П. Фріса М. Шаргородського, та ін.), кримінології (М. Бажанова, Ф. Бурчака, С. Гавриша, О. Джузи, А. Зелінського, О. Костенко, М. Коржанського, О. Литвака, П. Матишевського, П. Михайленка, В. Навроцького, М. Панова, В. Смітєнка, В. Тихого, В. Шакуна та ін.).

Нормативну базу дисертаційного дослідження склали Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінально-процесуальний кодекс України, інші закони й підзаконні нормативні акти, чинне вітчизняне кримінальне законодавство минулих історичних періодів; кримінальне законодавство низки зарубіжних держав (зокрема Казахстану, Білорусі, Великобританії, Франції, ФРН, США та ін.).

Віддаючи належне наявним науковим доробкам, варто зазначити, що сьогодні у вітчизняній юридичній літературі відсутні праці, присвячені комплексному аналізу змісту, системи, принципів, мети й тенденцій сучасної кримінально-правової політики у сфері покарання в контексті сучасних світоглядних орієнтирів. Ці та інші ключові аспекти зазначеної проблеми вивчені недостатньо, хоча розуміння їх глибокого розгляду у світлі кардинального реформування системи кримінального законодавства, яке є наслідком певних політико-економічних і соціальних процесів, що відбуваються в нашій державі, заслуговують на увагу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження узгоджується з положеннями Пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки на період до 2020 року, визначених Законом України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 9 вересня 2010 р. № 2519-VI; Концепції Державної цільової програми реформування кримінально-виконавчої служби на період до 2017 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2008 року; Державної цільової науково-технічної та соціальної програми «Наука в університетах» на 2008 – 2017 рр., затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 року № 1155; Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України 25 серпня 2015 року № 501; здійснене відповідно до Державної цільової програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України на 2008 – 2015 рр., що підтверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 року № 974. Тему дослідження затверджено вченою радою Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника в 2017 році.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є визначення філософсько-правового аспекту вітчизняної кримінально-правової політики у сфері покарань на тлі сучасних світоглядних орієнтирів.

Реалізація зазначеної мети зумовила постановку та вирішення таких завдань:

- 1) здійснити аналіз наукової літератури, присвяченої темі дисертації, та означити систему методологічних підходів і методів наукового дослідження, застосування яких є коректним для досягнення поставленої наукової мети;
- 2) дослідити поняття, філософський зміст та принципи вітчизняної кримінально-правової політики в мейнстрімі сучасних світоглядних орієнтирів;
- 3) довести, що покарання, примус, превенція і медіація є головними архітектонічними складовими сучасної вітчизняної кримінально-правової політики у сфері покарання;
- 4) дослідити й узагальнити вплив світоглядних детермінант на положення основних кримінально-політичних підходів до системи покарань;
- 5) висвітлити особливості розвитку кримінально-правової політики покарань в умовах євроінтеграційних процесів України;
- 6) розкрити напрями кримінально-правової політики у сфері покарання і

проблем відповідальності за сепаратизм та тероризм як відповідь на виклик сучасності;

7) з'ясувати стан, перспективи розвитку гуманістичних тенденцій у вітчизняній кримінально-правовій політиці на сучасному етапі її розвитку.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що визначають кримінально-правову політику у сфері покарань.

Предметом дослідження є філософсько-правовий аспект кримінально-правової політики України у сфері покарань.

Методологічною основою дослідження є комплекс сучасних методологічних підходів та система філософських, загальнонаукових і спеціальних метод. Дослідження вибудовано на принципі методологічного плюралізму, відповідно до якого кримінально-правова політика у сфері покарання досліджується як багатогранне явище правової дійсності. Ураховуючи зміст сформульованих завдань, в основу дослідження покладено такі методологічні підходи: *соціокультурний* (уможливив вивчення кримінальної політики як явища конкретного соціокультурного простору з урахуванням національних, історичних, культурно-світоглядних особливостей конкретного суспільства (усі розділи дисертації)); *системний* (дав змогу розглянути кримінально-правову політику у сфері покарання як цілісну складну систему, що перебуває в неперервній взаємодії з іншими елементами правової політики держави (підрозділ 1.2, розділ 2)). Серед методів наукового дослідження, використаних у роботі, варто виокремити такі: *порівняльний* (забезпечив аналіз і порівняння кримінально-правової політики у сфері покарання в різних історичних періодах (підрозділ 1.2)), що сприяло розкриттю її соціальної сутності); *соціологічний* (інтерв'ювання, анкетування, що застосовано для узагальнення результатів соціологічних досліджень щодо проблем кримінально-правової політики (розділи 1–3)); *статистичний* (використаний для узагальнення власних результатів соціологічних досліджень (розділи 1–3)); *моделювання* (дозволив окреслити модель кримінально-правової політики у сфері покарання, яка відповідала б потребам соціальної практики в Україні (розділи 1–2)); *побудови сценаріїв* (дав змогу розглянути альтернативні шляхи боротьби зі злочинністю (підрозділ 3.3)); *інтерполяційний* (забезпечив можливість проаналізувати етапи розвитку кримінально-правової політики у сфері покарання від сьогодення до очікуваного в майбутньому (усі розділи)); *історичної аналогії* (дозволив «переміщувати» закономірності розвитку кримінально-правової політики у сфері покарання у часі (підрозділ 1.1)); *феноменологічний* (уможливив розгляд кримінально-правової політики у сфері покарань як особливий соціальний феномен (розділ 1)); *семантичний* (сприяв дослідженню кримінально-правової політики як знаково-символічного факту, що має безпосередній стосунок до держави і є політико-правовим явищем, що передбачає наявність символічного капіталу (розділ 1)); *історичний* (спонукав до аналізу кримінально-правової політики у сфері покарань як динамічного явища, з темпоральної точки зору, що дозволяє вивчати конкретні предметні форми цього виду політики та пояснювати їх зміни (розділ 1)); *герменевтичний* (використовувався у двох значеннях: вузькому – для аналізу чинного

законодавства, та широкому – для інтерпретації правової реальності як тексту (усі розділи)). Для розкриття кримінально-правової політики у сфері покарання широко застосовувалися загальні логічні методи наукового пізнання (аналіз і синтез, індукція і дедукція, визначення та класифікація, аналогія, абстрагування тощо), які є універсальним інструментарієм будь-якого наукового дослідження.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні та аналітичні матеріали Івано-Франківського обласного суду за період 2012–2016 рр.; зведені дані власного соціологічного опитування 300 громадян – жителів Київської, Львівської, Івано-Франківської областей та м. Івано-Франківська.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за характером і змістом розглянутих питань робота є одним із перших в українській філософії права комплексним дослідженням кримінально-правової політики у сфері покарання. Сформульовано нові наукові положення, що в сукупності спрямовані на розв'язання конкретного наукового завдання і мають значення для подальшого розвитку філософсько-правового знання, зокрема:

уперше:

1) кримінально-правову політику у сфері покарання розглянуто як соціокультурний феномен, а також обґрунтовано доцільність та актуальність для сучасного стану кримінально-правового знання використання соціокультурного підходу до аналізу феномену кримінально-правової політики у сфері покарання;

2) запропоновано авторське визначення кримінально-правової політики у сфері покарання як підвиду кримінально-правової політики, спрямованого на вироблення та формулювання ідей і тактичних завдань, форм, методів і механізму дії кримінального покарання на злочин з метою зменшення його негативного впливу на розвиток соціальних процесів;

3) доведено, що концепції покарання та теорії обґрунтування кримінальної політики в галузі покарання в історико-правовому розрізі можуть класифікуватися за такими критеріями: відповідно до конкретного соціокультурного контексту, в межах якого вони формувалися; згідно з панівними методологічними настановами; за типом та формою держави тощо;

удосконалено:

4) філософсько-правовий підхід до визначення поняття, змісту та принципів вітчизняної кримінально-правової політики в мейнстрімі сучасних світоглядних орієнтирів;

5) визначення особливостей вітчизняної кримінально-правової політики у сфері покарання в умовах транзитивності українського суспільства та правової глобалізації;

набули подальшого розвитку:

6) філософська ідея про те, що принцип гуманізму в системі принципів кримінальної політики є атрибутом правової держави, яка визнає та охороняє життя людини та її потреби, що знаходить предметне втілення в безпосередньому юридичному значенні природних прав людини в законодавчій та правозастосовній діяльності;

7) теза щодо ролі кримінально-правової політики у сфері покарання для формування стратегії і тактики кримінально-виконавчої і кримінально-процесуальної політики;

8) ідея використання методу моделювання для дослідження кримінально-правової політики у сфері покарань, що пов'язано з евристичним потенціалом вказаного методу;

9) розмежування категоріальних понять «правове» та «юридичне» в аналізі складових кримінально-правової політики;

10) ідея О. Ахієзера щодо взаємопроникнення соціальних відносин і культури в частині кримінально-правової політики.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки і пропозиції впроваджено та мають перспективу використання у:

– *сфері законотворчої діяльності* – під час внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України з питань покарання (лист від Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 07 лютого 2019 р. № 04-18/12-221, довідка секретаріату Кабінету Міністрів України);

– *сфері правозастосування* – під час розгляду судами кримінальних справ;

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Філософія права», «Кримінальне право», «Кримінологія» і спеціальних курсів, а також у процесі підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів (Акт впровадження в освітній процес Інституту кримінально-виконавчої служби від 27 квітня 2018 р., Акт впровадження результатів дисертації Юридичного факультету Сумського національного аграрного університету від 10 вересня 2018 р., Акт про впровадження результатів дослідження Харківського національного університету внутрішніх справ від 11 вересня 2018 р., Акт впровадження результатів дисертації факультету права та лінгвістики Білоцерківського національного аграрного університету від 12 вересня 2018 р.), Довідка про впровадження результатів наукового дослідження Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 05 березня 2019 р., Довідка про використання в навчальному процесі результатів наукового дослідження Національного університету «Львівська політехніка» від 29 березня 2019 р.;

– *науково-дослідницькій сфері* – для подальших філософсько-правових досліджень у царині теорії покарань.

Особистий внесок здобувача. Дисертацію автором виконано самостійно. Усі положення і висновки, сформульовані в роботі, є результатом особистих досліджень автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження обговорювалися на таких міжнародних та українських наукових і науково-практичних конференціях: «Актуальні питання реформування правової системи України» (м. Луцьк, 29–30 травня 2009 р.), «Правова політика Української держави (м. Івано-Франківськ, 19–20 лютого 2010); «Європейське

право та порівняльне правознавство» (Київ-Шамборі, 9–16 січня 2010 р.); «Політика в сфері боротьби зі злочинністю» (м. Івано-Франківськ, 18–19 грудня 2015 р.); «Institutul de cercetari juridice si politice al academiiei de stiinte a moldovei universitatea slavona institutul de stiinte penale si criminologie aplicata». (Cisinau, 25-26 березня 2016 р.); «Правова система України» (м. Запоріжжя 25–26 березня 2016 р.); «Політика в сфері боротьби зі злочинністю» (м. Івано-Франківськ, 9–10 грудня 2016 р.); «Кримінально-правові та адміністративно-правові основи протидії насильству в сім'ї» (м. Івано-Франківськ, 27 березня 2017 р.); «Міжнародне та національне законодавство: способи удосконалення» (м. Дніпро, 28 березня 2017 р.); «Інноваційні наукові дослідження правового регулювання публічного адміністрування» (м. Люблін, 16–17 червня 2017 р.); «Актуальні проблеми реформування кримінальної юстиції» (м. Одеса, 20 квітня 2018 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у восьми публікаціях у фахових виданнях, з них сім – у наукових фахових виданнях України, одна – у міжнародному науковому виданні, а також у одинадцяти тезах доповідей на наукових конференціях.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що поділяються на сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 239 сторінок, з них список використаних джерел на 27 сторінках (306 найменувань) та одинадцять додатків на 25 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми дисертації; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами; визначено мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів; виокремлено шляхи й форми їх впровадження та апробації; наведено перелік публікацій автора за темою дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні підходи до вивчення кримінально-правової політики у сфері покарань» складається з двох підрозділів, у яких викладено основні теоретичні і методологічні засади дослідження.

У підрозділі 1.1 *«Джерелознавча та методологічна база дослідження сучасної вітчизняної кримінально-правової політики у сфері покарань»* здійснено аналіз праць вітчизняних та зарубіжних науковців, які займалися проблемами кримінально-правової політики. Наголошується, що науково-теоретичне опрацювання феномену кримінально-правової політики серед європейських мислителів (зокрема вітчизняних) артикулювалося значно пізніше, ніж з'явилося саме це явище. Також заслуговує уваги той факт, що, з філософсько-правових позицій, феномен кримінально-правової політики у сфері покарань ще й досі не набув цілісного опрацювання, хоча дотично ця проблема опрацьовувалася М. Фуко, П. Рікером, В. Бачиніним, П. Фрісом та ін.

Також у межах цього підрозділу визначено методологічний інструментарій, завдяки якому вдалося проаналізувати кримінально-правову політику з філософсько-правових позицій. Доведено, що філософсько-правове дослідження проблем кримінально-правової політики виконане в межах сучасної гуманітаристики. Автор дотримується думки, що найбільш ефективними методологічними підходами цього дослідження є такі: соціокультурний підхід, який дає можливість аналізувати кримінальну політику як явище конкретного соціокультурного простору, з врахуванням національних, історичних, культурно-світоглядних особливостей конкретного суспільства, а також сприяє уникненню догматичного сприйняття політико-правової реальності; системний – дозволяє розглядати кримінально-правову політику у сфері покарання як цілісну, складну систему, що перебуває в неперервній взаємодії з іншими елементами правової політики держави. У роботі використано такі методи: порівняльний, соціологічні методи (інтерв'ювання, анкетування), статистичний, метод побудови сценаріїв, інтерполяційний, метод історичної аналогії, феноменологічний, семантичний, історичний, герменевтичний.

Особлива увага приділена обґрунтуванню наукової необхідності використання методу моделювання для дослідження кримінально-правової політики у сфері покарань, хоча евристичний потенціал методу моделювання у правознавстві й філософії права ще й досі залишається недооціненим, попри те, що найбільш важливі досягнення і розвідки в галузі моделювання були здійснені у другій половині ХХ століття. Цілком очевидним є факт того, що проблемне поле використання методу моделювання в правових науках сьогодні залишається недоопрацьованим, але при цьому спостерігається нагальна потреба у нових теоретичних і методологічних розробках цього напрямку.

Підрозділ 1.2 «Філософський зміст, поняття та принципи вітчизняної кримінально-правової політики у сфері покарань у мейнстрімі сучасних світоглядних орієнтирів» присвячений висвітленню основоположних понять та принципів сучасної кримінально-правової політики у сфері покарань, а також акцентуванню уваги на змісті цього виду політики. У межах цієї структурної частини роботи підкреслюється, що трактування змістовного наповнення поняття «кримінально-правова політика у сфері покарань» як одного із видів державно-владної діяльності на різних етапах розвитку вітчизняної правової науки було неоднаковим. На думку автора, сьогодні найбільш прийнятним, з урахуванням сучасної методологічної ситуації, є визначення кримінально-правової політики у сфері покарання як складової державної політики в боротьбі із злочинністю, яка визначає роль кримінального покарання в механізмі реалізації її функції карального впливу направлено на підвищення ефективності системи покарань її кореляції відповідно до змін соціально-економічного, політичного, морального характеру і обґрунтовує конкретні рекомендації по вдосконаленню КК України, що визначають основи покарання і практику їх застосування.

У підрозділі акцентовано увагу на тому, що принципи кримінально-правової політики у сфері покарання доцільно розглядати як її методологічну

основу. У вітчизняному правознавстві сьогодні не існує єдиної думки щодо переліку та кількості таких принципів, тому ця тема є дискусійною. Автором дослідження запропоновано таку систему принципів кримінально-правової політики у сфері покарання: законність, відповідність міжнародним законодавчим актам ратифікованим Україною, рівність перед законом, вини, доцільність, справедливість, гуманізм, принцип диференціації й індивідуалізації покарання, спеціального і загального попередження, економії репресії, невідворотності покарання та принцип наукової обґрунтованості. Особлива увага приділена принципам гуманізму й рівності.

Розділ 2 «Вплив кримінально-правової політики у сфері покарань на формування кримінально-правової доктрини і кримінального законодавства України» має дві архітектонічні складові, в межах яких досліджується співвідношення кримінально-правової політики як доктрини та її предметних форм втілення на практиці.

Підрозділ 2.1 «Покарання, примус, превенція та медіація як характеристики сучасної вітчизняної кримінально-правової політики в сфері покарань» розкриває основні тенденції новітньої вітчизняної кримінально-правової політики у сфері покарання через сучасні її предметні вияви. Стверджується, що ці предметні форми вияву, як і кримінально-правовий інститут, є історично мінливими, що обумовлюється світоглядними змінами в межах конкретного соціокультурного простору, які мають наслідки для усіх сфер суспільного життя. У силу своєї специфіки покарання у сучасній науковій літературі має два значення – широке (заходи виховного впливу, міри суспільного впливу, міри дисциплінарного, матеріального, адміністративного стягнення і міри кримінально-правового характеру) та вузьке, яке має актуальність сьогодні лише в науці кримінального права. Враховуючи новітні досягнення правової науки, доцільно працювати з поняттям «кримінальне покарання».

У межах цього підрозділу висвітлено роль і значення для сучасної кримінально-правової політики у сфері покарань таких інститутів, як: примус превенція та медіація. Примус є невід’ємною складовою покарання і сьогодні він носить державницький характер. Вказівка в законі на державний характер кримінального покарання, окрім теоретично-ідеологічного, має ще й практичне значення. Це дозволяє відмежувати кримінальне покарання від інших заходів впливу, в тому числі від міри виховання. Сучасні світоглядні орієнтири вплинули на зміст кримінально-правової політики у сфері покарань у вигляді запровадження альтернативних інститутів – медіації (як процедури примирення потерпілого і злочинця через посередника) та пробації.

Підрозділ 2.2 «Філософсько-кримінальні підходи до системи покарань» акцентує увагу на тому, що система покарань (у вузькому значенні) сьогодні розглядається як визначений кримінальним законом і обов’язковий для суду перелік покарань, розміщених у певній послідовності залежно від їх тяжкості. Система покарань є правовою базою, на якій ґрунтується каральна політика держави щодо застосування покарання за вчинені злочини. Разом з цим, ця система не має здатності самостійно відновлювати втрачені елементи, вони

можуть бути заповнені лише завдяки зовнішньому втручанню, яке детермінується змінами у світогляді та соціально-економічному житті. Тому законодавець в процесі створення та конструювання системи покарань повинен виконати такі завдання: а) визначити сукупність різноманітних за своїми карально-виховними властивостями та найбільш доцільних на цьому етапі історичного розвитку конкретного суспільства видів покарання; б) визначити їх порівняльну тяжкість; в) виділити в її межах дві групи (самостійні підсистеми) покарань, які б відрізнялися за порядком їх застосування – основні та додаткові.

Розділ 3 «Тенденції розвитку та протиріччя реалізації вітчизняної кримінально-правової політики у сфері покарань на сучасному етапі» містить три підрозділи, які присвячені новітньому періоду розвитку кримінально-правової політики у сфері покарань у світлі глобалізаційних процесів та з урахуванням державницько-політичних проблем сучасної України.

У підрозділі 3.1 «Вітчизняна кримінально-правова політика у сфері покарання в умовах європейської інтеграції» досліджується кореляція теперішнього етапу розвитку кримінального законодавства загалом та завданнями, які стоять перед Україною в сфері міжнародної співпраці та євроатлантичної інтеграції України. Європейська сучасність характеризується об'єднанням зусиль держав у галузі боротьби зі злочинністю. Першим кроком таких спільних зусиль стало підписання у 1992 році Маастрихтського договору про створення Європейського Союзу, що, у свою чергу, поклало початок інтеграційним процесам та створення більш тісного зв'язку між країнами Європи. Вбачається, що для здійснення інтеграції України в європейське співтовариство необхідним є здійснення ряду кроків, зокрема: внесення пропозицій та підписання міжнародних договорів; ратифікація міжнародних актів; приведення вітчизняного Кримінального законодавства відповідно до ратифікованих міжнародних актів.

Для підрозділу 3.2 «Кримінально-правова політика у сфері покарань і проблеми відповідальності за сепаратизм і тероризм як відповідь на виклик сучасності» характерним є розгляд питань кримінально-правової політики у сфері покарання щодо відносин, які склалися між державною владою і громадянським суспільством після революційних подій у Києві в 2014 року та утворення паралельних державі центрів влади через уряди самопроголошених Донецької і Луганської Народних Республік (далі – ДНР і ЛНР). Дії ДНР і ЛНР слід віднести до складних злочинних дій, які містять ознаки тероризму та сепаратизму. Сьогодні українське чинне законодавство у сфері боротьби із тероризмом і сепаратизмом містить систему правових актів і норм, яка не лише охоплює регульовальною дією майже спектр вказаної проблеми, але і визначає напрями кримінально-правової політики у сфері покарання. При цьому ключовим нормативно-правовим актом, який визначає правові та організаційні основи кримінально-правової політики боротьби з тероризмом, повноваження й обов'язки органів виконавчої влади, об'єднань громадян і організацій, посадових осіб та окремих громадян у цій сфері, порядок координації їхньої діяльності, гарантії правового та соціального захисту громадян у зв'язку з участю їх у боротьбі з тероризмом, є Закон України «Про боротьбу з

тероризмом». Текстуальний аналіз вказаного Закону показав, що в ньому прослідковується невизначеність у кваліфікації злочинних діянь, які одні юристи кваліфікують як терористичні, а інші – як сепаратистські.

Також певна дуалістичність прослідковується й у трактуванні кримінально-правових і кримінологічних ознак (риси, властивості, характеристики) злочинів терористичного характеру: проте, на наш погляд, це є не нехтування законодавцем принципів і норм міжнародного права, зазначена проблематика пов'язана з труднощами, пов'язаними з регулюванням ситуації в Донецькій та Луганській областях.

У підрозділі 3.3 «Гуманізація і декриміналізація покарання та їх реалізація в кримінально-правовій політиці України у сфері покарань на сучасному етапі» знайшли висвітлення сучасні питання покарання, які набули особливої актуальності з моменту проголошення Україною курсу на демократію, в результаті чого принцип гуманізму став одним із основоположних і загальноприйнятих принципів правотворення. Принцип гуманізму в Україні знайшов своє втілення на конституційному рівні в низці норм Основного закону. Зокрема у ст. 3 Конституції України проголошується, що людина, її життя, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю. У кримінальному законодавстві принцип гуманізму є дуальним за своєю природою: з одного боку, він спрямований на потерпілого та суспільство й виявляється в забезпеченні охорони прав і свобод людини і суспільства від злочинних посягань, а з іншого – на особу, яка вчинила злочин. Тому забезпечення рівноваги між цими сторонами гуманізму є гарантією ефективності та дієвості кримінально-правових норм. Принцип гуманізму в кримінально-правовій політиці у сфері покарань означає, що держава має обирати такий напрям у застосуванні примусових заходів, позбавлень та обмежень, який відповідатиме інтересам і окремої особи, і суспільства в цілому. Враховуючи зміну соціально-економічного устрою держави та посилення криміногенно-конфліктної природи суспільних відносин і невідомі раніше суспільно небезпечні діяння, Верховна Рада України 5 квітня 2001 р. прийняла новий Кримінальний кодекс України.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено філософсько-правове дослідження феномену сучасної вітчизняної кримінально-правової політики у сфері покарань. На підставі проведеного дослідження одержані такі висновки:

1. Аналіз наукової літератури, присвяченої феномену вітчизняної кримінально-правової політики у сфері покарань, показав, що в українському правознавстві, зокрема у філософії права, кримінальному праві, теорії права та кримінології, немає праць, предметом яких було б дослідження специфіки цього виду політики в розрізі базових сучасних світоглядних орієнтирів. У межах світової філософсько-правової думки представлені розробки вказаної проблематики, але як складової або одного з аспектів більш глобального наукового питання, на якому зосереджувався інтерес конкретного дослідника.

Вивчення природи, форм та особливостей кримінальної політики у сфері покарання потребує філософсько-правового підходу з урахуванням досягнень гуманітарних та суспільствознавчих наук. Дослідження кримінально-правової політики у сфері покарань сьогодні підкреслює її міждисциплінарний характер, що виявляється не лише в розмаїтті дисциплін, які дотично розглядають вказану проблему, але і в реальній багатоманітності методів, які використовуються, а також у взаємодії із суміжними дисциплінами (соціологія, культурологія, історія філософії, історія права, політологія, економіка, історія права тощо). Аналіз наявних джерел з окресленого кола питань нині засвідчив необхідність урахування методологічних змін, які відбулися в царині суспільствознавства в цілому, що є продовженням якісних змін у сучасному пізнанні як результаті переміни типу світогляду в процесі наукового пошуку. Особливості сучасної парадигми суспільствознавчого знання підкреслюють її несхожість із двома попередніми парадигмами.

Формування поняття і змісту кримінально-правової політики у сфері покарань сучасної України, так само як і в сучасних європейських державах, детерміноване панівними світоглядними орієнтирами і цінностями, абсолютизація яких припала на другу половину ХХ століття (завершення Другої світової війни та переосмислення її причин і наслідків). Сучасна кримінально-правова політика у сфері покарання вибудовується на таких принципах: законності, відповідності міжнародним законодавчим актам, ратифікованим Україною, рівності перед законом, вини, доцільності, невідворотності покарання, справедливості, диференціації й індивідуалізації покарання, гуманізму, спеціального й загального попередження, економії репресії, наукової обґрунтованості.

2. Сучасна вітчизняна кримінально-правова політика у сфері покарання є відображенням складних соціальних процесів, які притаманні українському суспільству. Цей вид політики, її конкретні предметні форми, перебувають в стані трансформації та формування власної онтологічної «самоідентифікації». Для кримінально-правової політики у сфері покарань на вітчизняних просторах характерним є апелювання до надбань минулого та використання їх потужного евристичного та практичного потенціалів, а також залучення результатів зарубіжного досвіду в цій сфері та прагнення адаптувати його на українському ґрунті. Зміст і завдання кримінально-правової політики у сфері покарань детермінуються конкретним соціокультурним контекстом, найбільш важливими архітектонічними елементами якого є: панівна філософська картина світу, уявлення про людину та ідеологія (панівна система цінностей та настанов) суспільства. Основними явищами (а відтак і відповідними поняттями), з якими в теперішній час «працює» вітчизняна кримінально-правова політика у сфері покарань, є покарання, примус, превенція, кримінальний проступок, медіація. Превенція, пробація і медіація як альтернативні види покарань є екстраполяцією сучасних панівних світоглядних орієнтирів на чинне кримінальне законодавство.

3. Змістовне наповнення теорій покарання залежить від змісту поняття «покарання», яке обирається за відправну точку побудови конкретної теорії.

Основними теоріями покарання ХХ і ХХІ століть є нормативні теорії, які поділяються на конвенціоналістські та нон-конвенціоналістські (ретрибутивні), а також можливі їх комбінації. У кримінально-правовій доктрині України використовуються розробки вчених, котрі нерідко поділяють протилежні погляди на покарання, що свідчить про відсутність єдиної теорії стосовно нього, яка лягла б в основу пенологічної практики.

Історична мінливість змістового наповнення терміна «покарання» доводить його детермінованість конкретним соціокультурним контекстом. Тому недостатня визначеність кримінально-правових норм, багатозначність деяких понять, варіативність покарання, відсутність у законі детальних і чітких правил, критеріїв призначення покарання дає підстави дослідникам говорити про кризу кримінального покарання як сучасну реальність, яка спостерігається в усіх державах світу.

4. Система покарань є складним соціально-правовим організмом, у якому кожний автономний вид покарання (компонент системи) виконує свою функцію специфічними, притаманними саме йому засобами, а відтак вона служить правовою базою, на якій ґрунтується каральна політика держави щодо застосування покарання за вчинені злочини. Разом з цим система покарань є відкритою за своєю природою. Включення до неї нових видів покарань не перетворює її в нову якісно іншу систему, вилучення чи фактичне випадіння окремих видів покарань не знищує саму систему, хоч і може суттєво змінити ефективність функціонування. Система покарань є соціально обумовленою, закріпленою у кримінальному законі та застосованою судом з урахуванням вимог індивідуалізації кримінальної відповідальності сукупністю окремих видів покарань та груп, що взаємодіють між собою, побудована за принципом зростання їх суворості.

5. Нинішній етап розвитку кримінального законодавства загалом та інституту покарання зокрема характеризується цілою низкою завдань, які стоять перед Україною у світлі міжнародної співпраці та євроатлантичної інтеграції України. Сьогодні людство намагається об'єднати зусилля у галузі боротьби зі злочинністю. За період своєї новітньої історії наша держава змогла ратифікувати значну кількість міжнародних договорів у сфері кримінально-правової політики, але це не вирішило питання імплементації та інтерпретації тексту міжнародних актів в кримінальне законодавство України. І такий стан справ пояснюється проблемою адаптації чинного кримінального законодавства до кримінального права ЄС, що бачиться актуальним для успішної реалізації європейських прагнень України.

6. Сучасне українське чинне законодавство у сфері боротьби із тероризмом і сепаратизмом містить систему правових актів і норм, яка не лише охоплює регулювальною дією майже спектр вказаної проблеми, але і визначає напрями кримінально-правової політики у сфері покарання.

Так, питання кримінально-правової відповідальності за сепаратизм та тероризм вимагає більш детального вивчення, особливо Концепція боротьби з тероризмом, ухвалена Указом Президента України від 23 квітня 2013 р. № 230/201320. Вона повинна сприяти «забезпеченню захисту прав і свобод

людини і громадянина, захисту суспільства і держави від терористичних посягань, зменшенню ризиків терористичних проявів, поліпшенню координації діяльності суб'єктів боротьби з тероризмом, ефективності їх діяльності, зміцненню міжнародної взаємодії у сфері боротьби з тероризмом». Аналізуючи сучасну динаміку ситуації у цій сфері, можна спостерігати певний прогрес у напрямі поліпшення міжвідомчої координації та інтенсифікації міжнародного співробітництва у сфері боротьби з тероризмом, що є практичним результатом проведення на території Донецької та Луганської областей антитерористичної операції, а не імплементації самої Концепції. Кримінально-правова політика у сфері покарань, її орієнтація та направленість залежать від розуміння і визнання цінності людини, а також прийнятного кожним конкретним суспільством розуміння покарання як відповіді на певні дії з боку окремих його членів. Усе це передбачає зваженість державою реального світоглядного розуміння та наукових розробок у створенні законів, що стосуються покарання, особливо в Україні, і є швидше бажаним явищем, ніж реальним.

Необхідність проведення заходів щодо гуманізації та декриміналізації вітчизняного законодавства у сфері покарання є вимогою часу. Людство сьогодні переживає етап нового гуманізму, який має великий обсяг предметного втілення. Сьогодні вже очевидним є факт того, що намагання держави стримати зростання злочинності суворими санкціями не приводить до позитивного ефекту, а тому запобігання злочинам будь-якою ціною не може бути принципом кримінальної політики нашої держави. Одним із завдань сучасної кримінально-правової політики у сфері покарань є формування власної гуманної складової через створення та реалізацію механізму захисту особи, її гідності, прав і свобод (в статусі потерпілого чи злочинця), а також суспільства в цілому.

7. Важливою умовою ефективності кримінального закону є не тільки його відповідність політиці у протидії злочинності, а й моральному стану і правовій культурі, тому зміни, що вносяться законодавцем, перш за все, повинні враховувати ціннісну позицію більшості членів суспільства. За такого підходу кримінальне право як інструмент реалізації кримінальної політики у сфері покарань є адекватним щодо актуальних кримінальних загроз і соціальних умов, що динамічно трансформуються.

Аналіз мети покарання та її визначення в сучасній кримінально-правовій політиці показав, що всі її завдання значною мірою взаємопов'язані та взаємообумовлені. Разом із тим ефективність кримінально-правової політики у сфері покарань вимагає використання цілого комплексу інших кримінально-правових норм та інститутів, а також урахування чинників соціального, психологічного, морального та іншого змісту. Не можна не враховувати і того, що тенденції до гуманізації покарання створюють нову модель підходу суспільства до злочинності. Саме вона змінює функцію і суть наявного карального закону, яким донедавна була міліція. Проведені реформи та поява поліції вимагають перегляду ставлення до осіб, котрі вчинили злочин, а з боку держави – до покарання, яке застосовується до них, адже покарання, хоча і є важливим, але не основним засобом боротьби зі злочинністю.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Данченко К. М. (Нагорняк К. М.). Проблеми розвитку кримінально-правової політики покарань в умовах Європейської інтеграції України. *Європейське право та порівняльне правознавство* : збірник статей. Київ-Шамборі : Логос, 2010. С. 496–501.
2. Данченко К. М. Проблема вини та питання доцільності в кримінально-правовій політиці. *Часопис Київського університету права : Український науково-теоретичний часопис*. 2011. № 4. С. 321–324.
3. Данченко К. М. Проблемні питання кримінально-правової політики у сфері покарань за злочини проти територіальної цілісності держави. *Jurnalul Juridic National : Teorie si Practica*. 2015. № 4 (14). С. 105–109.
4. Данченко К. М. Небезпечні тенденції використання кримінально-правової політики у сфері покарання за сепаратизм у політичному проєкті конструювання держави. *Право і суспільство*. 2015. № 6. С. 166–170.
5. Данченко К. М. Поняття та зміст кримінально-правової політики у сфері покарань. *Право і суспільство*. 2016. № 2. Ч. 3. С. 154–161.
6. Данченко К. М. Принцип соціально-правової справедливості в рамках кримінально-правової політики в сфері покарань. *Науковий вісник Херсонського державного університету серія юридичні науки*. 2016. Вип. 1. Том 3. С. 132–134.
7. Данченко К. М. Формування філософсько-правової доктрини мети покарання. *Право і суспільство*. 2017. № 2. Ч. 2. С. 140–143.
8. Данченко К. М. Соціологічний аналіз сучасного стану юриспруденції та правозастосування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2018. № 2. С. 169–173.
9. Данченко К. М. (Нагорняк К. М.). Кримінально-правова політика на шляху євроінтеграції України. *Актуальні питання реформування правової системи України*: матеріали 6-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 29–30 трав 2009 р.). Луцьк : Волинський національний університет ім. Л. Українки, 2009. С. 678–680.
10. Данченко К. М. (Нагорняк К. М.). Порівняльний аналіз кримінально-правової політики України та Російської Федерації. *Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку* : збірник наук. праць / За ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Гриценка, М. Б. Бучка; упор. О. В. Кресін. К : Логос, 2010. С. 429–432.
11. Данченко К. М. (Нагорняк К. М.). Розвиток кримінально-правової політики в умовах Європейської інтеграції України. *Правова політика Української держави* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 19-20 лют. 2010 р.). Івано-Франківськ, 2010. С. 261–264.
12. Данченко К. М. Принципи кримінально-правової політики, як методологічна основа розкриття змісту кримінально-правової політики у сфері покарання. *Політика в сфері боротьби зі злочинністю* : матеріали Міжнар.

наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 18-19 груд. 2015 р.). м. Івано-Франківськ, 2016. С. 103–107.

13. Данченко К. М. Зміни до Конституції України у зв'язку із конфліктом на сході України та їх вплив на кримінально-правову політику держави у сфері покарань. *Institutul de cercetari juridice si politice al academieii de stiinte a moldovei universitatea slavona institutul de stiinte penale si criminologie aplicata*. (Cisinau, 25-26 березн. 2016 р.). Сішінау, 2016. С. 120–123.

14. Данченко К. М. Значення принципу рівності громадян перед законом для кримінально-правової політики у сфері покарань. *Правова система України : Сучасні тенденції та фактори розвитку* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя 25-26. березн. 2016 р.). Запоріжжя, 2016. С. 102–105.

15. Данченко К. М. Конфіскація майна як вид кримінального покарання. *Політика в сфері боротьби зі злочинністю* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 9-10 груд. 2016 р.). м. Івано-Франківськ, 2016. С. 276–280.

16. Данченко К. М. Соціально-правові аспекти насильства в сім'ї. *Кримінально-правові та адміністративно-правові основи протидії насильству в сім'ї* : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. (м. Івано-Франківськ, 27 березня 2017 р.). м. Івано-Франківськ, 2017. С. 36–38.

17. Данченко К. М. Філософсько-правовий аналіз покарання. *Міжнародне та національне законодавство: способи удосконалення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 28 березн. 2017 р.). Дніпро, 2017. С. 166–169.

18. Данченко К. М. Nature of criminal-law policy of punishment: comparative analysis. *Інноваційні наукові дослідження правового регулювання публічного адміністрування* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Люблін, 16–17 черв. 2017 р.). Люблін, 2017. С. 177–182.

19. Данченко К. М. Mediation in Ukraine. *Актуальні проблеми реформування кримінальної юстиції* : Міжнародна науково-практична конференція (м. Одеса, 20 квітня 2018 р.). Одеса, 2018. С. 68–72.

АНОТАЦІЯ

Данченко К. М. Кримінально-правова політика України у сфері покарання: філософсько-правовий аспект. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.12 – філософія права. – Хмельницький університет управління і права, Хмельницький, 2019.

У дисертації з філософсько-правових позицій розглянуто сучасну вітчизняну кримінально-правову політику у сфері покарань. Доведено, що кримінально-правова політика як соціальне явище детермінується конкретним соціокультурним контекстом та конкретизує панівну систему цінностей. Проаналізовано чинні нормативно-правові акти в сфері кримінально-правової політики.

Доведено, що система покарань є правовою базою, на якій ґрунтується каральна політика держави щодо застосування покарання за вчинені злочини.

Разом з цим, ця система не має здатності самостійно відновлювати втрачені елементи, вони можуть бути заповнені лише завдяки зовнішньому втручанням, яке детермінується змінами у світогляді та соціально-економічному житті.

Запропоновано авторське визначення кримінально-правової політики у сфері покарання як підвиду кримінально-правової політики, спрямованого на вироблення та формулювання ідей і тактичних завдань, форм, методів і механізму дії кримінального покарання на злочин з метою зменшення його негативного впливу на розвиток соціальних процесів.

Досліджено сучасні тенденції формування та розвитку вітчизняної кримінально-правової політики у сфері покарань з урахуванням світоглядних змін в сучасному світі та особливостей транзитивного українського суспільства. Розкрито формування, концептуальні підходи, основні принципи та зміст кримінально-правової політики у сфері покарань.

Ключові слова: кримінально-правова політика, покарання, кримінальний проступок, злочин, відповідальність, гуманізм, декриміналізація, інтеграція, сепаратизм, тероризм.

АННОТАЦІЯ

Данченко Е. М. Уголовно-правовая политика Украины в сфере наказаний: философско-правовой аспект. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.12 – философия права. – Хмельницкий университет управления и права, г. Хмельницкий, 2019.

В диссертации с философско-правовых позиций рассмотрены вопросы современной отечественной уголовно-правовой политики в сфере наказаний. Доказано, что уголовно-правовая политика как социальное явление детерминирована конкретным социокультурным контекстом и конкретизирует господствующую систему ценностей в обществе. Проанализированы действующие нормативно-правовые акты в сфере уголовно-правовой политики.

Доказано, что система наказаний является правовой базой, на которой основывается карательная политика государства по применению наказания за совершенные преступления. Вместе с тем, эта система не имеет возможности самостоятельно восстанавливать утраченные элементы, они могут быть заполнены только благодаря внешнему вмешательству, которое детерминировано изменениями в мировоззрении и социально-экономической жизни.

Предложено авторское определение уголовно-правовой политики в сфере наказания как подвида уголовно-правовой политики, направленного на выработку и формулировки идей и тактических задач, форм, методов и механизма действия уголовного наказания на преступление с целью уменьшения его негативного влияния на развитие социальных процессов.

Исследованы современные тенденции формирования и развития отечественной уголовно-правовой политики в сфере наказаний с учетом мировоззренческих изменений в современном мире и особенностей

транзитивного украинского общества. Раскрыто формирование, концептуальные подходы, основные принципы и содержание уголовно-правовой политики в сфере наказаний.

Ключевые слова: уголовно-правовая политика, наказание, уголовный проступок, преступление, ответственность, гуманизм, декриминализация, интеграция, сепаратизм, терроризм.

SUMMARY

Danchenko K.M. Criminal law policy of Ukraine in the sphere of punishment: philosophical and legal aspect. – *Manuscript.*

Thesis for the degree of candidate of sciences, speciality 12.00.12 Philosophy of Law. – The Khmelnytsky University of Management and Law, Khmelnytsky, 2019.

The modern state criminal-policy in the field of penalties is reviewed in the dissertation on philosophical and legal positions. The scientific and theoretical study of the phenomenon of criminal law among European thinkers (and domestic ones in particular) was articulated much later than this phenomenon appeared. The philosophical and legal study of the essence of criminal law in the field of penalties is possible in the mainstream of modern humanities with the application of modern methodological approaches. Therefore, the most effective methodological approach is the socio-cultural approach, which makes it possible to analyse criminal law as a phenomenon of a specific socio-cultural space, taking into account national, historical, cultural and ideological features of a particular society.

Criminal policy in the field of penalties is one of the priority directions of the modern Ukraine development, which seeks to join the European structures in order to create a European legal state with a high standard of living, culture and democracy. In its turn, political and legal integration into the European Union can only be achieved because of the formation of new ideological characteristics of the Ukrainian society, which also affects the peculiarities of the criminal law policy, each of its subspecies should be aimed at ensuring the rights and freedoms of the individual. The necessity of philosophical and legal comprehension of the phenomenon of criminal-law policy in the field of penalties is caused by the ambiguity and multidimensionality of this political and legal phenomenon, the content and forms of which are determined by a specific socio-cultural context.

The scientific work focuses on the disclosure of the basic concepts and principles of modern political and legal policy in the field of penalties, as well as on the content of this type of policy. The meaningful content of the concept of «criminal-law policy in the field of penalties» as one of the types of state-power activities is determined by the specific socio-cultural context and the specification of the prevailing system of values.

The current trends in the formation and development of the criminal and law policy in the field of penalties in Ukraine are a projection of ideological changes in the modern world and the peculiarities of a transitive Ukrainian society. Such tendencies should include the presence of the coexistence of the traditional and

alternative institutions: coercion, prevention, probation and mediation in modern criminal law in the field of penalties. The appearance and functioning of the alternative types of penal policy in the field of punishments is due to a complex of philosophical, criminal, legal, political, economic and social factors.

The author advocates the philosophical idea that the principle of humanism in the system of principles of criminal policy is an attribute of a law-governed state that recognizes and protects human life and its needs, which finds a substantive embodiment in the direct legal meaning of natural human rights in legislative and law enforcement activities

The current stage of the criminal legislation development in general and the penal institution development, in particular, take into account a number of challenges Ukraine is faced in the field of international cooperation and Euro-Atlantic integration of Ukraine. The modernity is characterized by the unification of the efforts of states in the field of combating crime. Ukraine, during its independence, has managed to ratify a large number of international treaties in the field of criminal law.

Key words: criminal law, penalty, criminal offense, crime, responsibility, humanism, decriminalization, integration, separatism, terrorism.

Підписано до друку 22.04.2019. Зам. № 7
Обсяг 0,9 друк. арк. формат 60x90/16. Наклад – 100 прим.

Надруковано у ТОВ «Хмельницький ЦНТІ»
29000, м. Хмельницький, вул. Свободи, 36
Тел. : (0382) 65-50-96